

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Pascal Verbeken

Arm Wallonië, een reis door het beloofde land

Meulenhoff/Manteau | 2007 | 294 pp. | € 19,95 | ISBN 978.90 8542 072 9

De remmende voorsprong zette Wallonië op achterstand

door *Frank van den Heuvel*

Redacteur van Christen Democratische Verkenningen.

Hoe lang bestaat België nog? Na iedere verkiezing (landelijk of regionaal) drijven Vlaanderen en Wallonië verder uiteen. Misschien geeft het ook de gekunsteldheid van de Belgische staat aan. Dat is niet vreemd en we zien het overal in Europa: de hang naar de regio. Het is ook volstrekt verklaarbaar in een tijd dat Europa steeds belangrijker is geworden, dat mensen iets eigens, iets dat dichterbij is, willen. Waar de laatste decennia de regio (provincie) tussen wal en schip viel, tussen gemeente en nationale staat, zien we in een zich ontwikkelend Europa dat de natiestaat klem komt te zitten tussen regio en Europa. En natuurlijk spelen vaak ook financieel-economische kwesties mee, zoals ook voor de Vlamingen en in Italië voor de Noord-Italianen in hun drang het zuiden af te stoten, maar de cultuur, iets duurzamers, is leidend. In België kennen we vanaf het be-

gin (1830) al duidelijk twee regio's, Vlaanderen en Wallonië. De twee landsdelen hebben een zeer verschillende geschiedenis. Vaak was de ene regio sterk en de ander zwak. Ook nu is dat het geval. Wanneer we ver teruggaan was Vlaanderen met beroemde steden als Brugge, Mechelen en Gent belangrijk en welvarend. Vooral de laken- en de textielindustrie en de handel in deze producten waren vermaard in het middeleeuwse Europa. Verder hebben Vlaanderen en Wallonië, al dan niet gezamenlijk, deel uitgemaakt van verschillende grotere landen of keizerrijken.

* * *

Terug naar de jongere geschiedenis. Het boek 'Arm Wallonië' van Pascal Verbeken vertelt het verhaal van Wallonië vanaf de industriële revolutie tot heden. Hoe dit gebied een glorieertijd kende en nu diep weggezakt is. De titel verwijst naar een boek van Auguste De Winne. Deze Franstalige journalist schreef in 1902 het melancholische boek '*À travers les Flandres*', waarvan een jaar later van de hand van Karel Beerblock de vertaling 'Door Arm Vlaanderen' verscheen, een verslag van een reis langs de armoedige plaatsen in het Vlaanderen van toen. In die

tijd leefden mensen in plaggenhutten op het platteland of in de vieze straten van Antwerpen. De kerk was in die tijd vaak het enige houvast voor deze arme lieden, maar kon ook niet de gewenste welvaart bieden. Wallonië, daarentegen, floreerde. Wallonië, één van de welvarendste streken ter wereld in de tweede helft van de negentiende eeuw, was de eerste regio op het vasteland van Europa waar de industriële revolutie plaatsvond. Wallonië had de luxe dat er ijzererts en steenkool dicht bij elkaar werden gevonden. Daarbij kwam de centrale ligging en de logistische mogelijkheden van de Maas en de al vroeg aangelegde spoorwegen. Wallonië kon snel groeien. Overal vandaan werden mensen gehaald om te werken in de mijnen en in de ijzer- en staalindustrie. Charleroi, Luik en Seraing waren de metropolen van die tijd. Cockerill was de dominante hoogoven van de streek. Hele families en generaties waren werkzaam in deze industrie die de grondstoffen en halffabrikaten leverden voor de industrie, voor de opbouw van Europa. Samen met het Roergebied en de industrie rondom Lille in Noord-Frankrijk ging het snel. De eerste 'buitenlandse' arbeiders kwamen uit Vlaanderen. De Winne beschrijft hoe de armoedzaaiers uit Vlaanderen met duizenden naar Wallonië trokken. Veel van oorsprong Vlaamse families wonen er nog steeds. En net als in het leger en in Brussel hadden deze Vlamingen het zwaar. Ze werden vaak slecht behandeld en moesten het zwaarste en smerigste werk doen. De Winne beschrijft in zijn boek van een eeuw geleden de armoede van deze mensen die in één van de rijkste gebieden van Europa woonden.

En dan de huidige tijd. Arm Vlaanderen is verdwenen, Vlaanderen floreert, wil onafhankelijk zijn, heeft er genoeg van te betalen voor de arme Walen. Hoe is dit zo gekomen? Hoe kan Wallonië zo ver zijn weggezak en Vlaanderen zo opgekrabbeld. Het is te

verklaren met de theorie van de remmende voorsprong. Verbeken beschrijft tijdens zijn rondtocht door Wallonië hoe het ooit welvarende gebied is verpauperd en verwaarloosd. Hij begint zijn boek met een open brief aan Auguste De Winne. Hij refereert aan diens boek en hoe het daarna is vergaan met Vlaanderen. De Winne (1862-1935) heeft de neergang van de ene regio en de opkomst van de andere regio niet meer meegemaakt. Verbeken schrijft De Winne dat het goed gekomen is met het arme Vlaanderen, maar dat nu sprake is van een arm Wallonië. Volgens beschrijft Verbeken zijn rondrit. Hij bezoekt de plaatsen in Wallonië en beschrijft de vergane glorie, hij kijkt terug op wat de afgelopen honderd jaar is gebeurd. Na de Tweede Wereldoorlog zet het verval in. De mijnen raken uitgeput, olie en gas vervangen de steenkool en andere gebieden in Europa komen op. Tegelijk met de neergang van Wallonië komt Vlaanderen bovendien, met sterke Vlaamse bedrijven, maar ook met buitenlandse ondernemingen die zich in Vlaanderen vestigen. De Antwerpse haven en het gebied eromheen groeien maar door. Begin jaren zestig is het keerpunt. Wallonië gaat nog redelijk goed, maar Vlaanderen beter. Vlaanderen haalt Wallonië in. De rollen zijn vanaf dat moment omgekeerd en gaan steeds meer uiteenlopen.

* * *

Het is prachtig hoe Verbeken de sfeer weet weer te geven van dat karakteristieke Wallonië dat wij Nederlanders natuurlijk kennen van onze tripjes naar de Ardennen. De Ardennen, waar de landbouwnederzettingen op de toppen van de heuvels, op de plateaus liggen en de oude handels- en industriestadjes lager, aan de rivieren de Ourthe en de Maas. Vergane glorie. Verbeken maakt een rondgang langs de industriële nederzettingen die er troosteloos bijliggen. Hij beschrijft de opkomst van Cockerill in de

B
O
E
K
E
N

regio Luik/Seraing. De fabrieken in de woonwijken waren destijds een teken van vooruitgang, maar nu van armoedig leven. Zeker omdat de fabrieken leeg zijn en veel mensen buiten rondhangen in het zicht van de vergane hoogovens. Hoe welvend was het ooit. De generaties die zij aan zij in de fabriek werkten, zijn nu werkloos. Vader, kinderen, ooms en jonge generatie zonder werk. Verbeken stelt vast: 'Kinderen die nooit hun ouders of grootouders uit werken hebben zien gaan'. Een oude cultuur van verkeerd socialisme, cliëntelisme, weet ook geen goed perspectief te bieden. Of, zoals Verbeken het zegt: 'Het verschil tussen cliëntelisme en gezonde betrokkenheid is soms bijzonder klein'. Ooit floreerden de nederzettingen hier. Tot in de jaren zestig trokken mensen uit heel Europa naar de mijnen en de fabrieken van Wallonië. Italianen in groten getale, Polen en Russen. Het was een smeltkroes met Klein-Italië, Klein-Rusland en natuurlijk Klein-Vlaanderen. Nu, met de nieuwe generaties, zijn er, net als in veel andere Europese steden, de integratieproblemen en de gettovorming. Geen perspectief. En het verschil met een eeuw daarvoor is dat de arme Walen niet naar Vlaanderen trekken om daar te werken. La Louvière, Marcinelle, Manage en andere grotere en kleinere plaatsen zakken weg. De etiketten zijn maffieus, postindustriële, verloederd. Na de socialistische dominantie, dreigt op sommige plekken nu extreem rechts, het *Front National*, voet aan de grond te krijgen. Buitenlanders, werkloosheid, politieke schandalen, criminaliteit zijn hiervoor de voedingsbodems. Nieuwe bedrijven krijgen niet echt goede vestigingscondities. Verbeken beschrijft de opkomst van de Italiaanse emigrantenzoon Elio Di Rupo binnen de socialistische partij. Hij beschrijft de kracht en macht van enkele families die generaties lang de dienst uitmaakten in bepaalde

streken en die in de tijd van de tocht van De Winne tot de rijkste mensen van België behoorden. Verbeken ontwaart de contouren van het ooit zo roemruchte Cockerill in Seraing. John Cockerill was de motor van de industrialisatie. De bekende Franse schrijver Victor Hugo maakte zelfs lofgedichten over de industrie in Wallonië; Wallonië was het voorbeeld voor de wereld. Nog slechts enkele decennia geleden werkten en leefden tientallen nationaliteiten naast elkaar. Inmiddels is Cockerill in handen van de Arcelorgroep, staan de fabrieken op andere plaatsen in de wereld en stroomt de winst naar elders. Sinds begin jaren zeventig heeft de Luikse regio honderdduizend banen verloren in de industrie. Wat gebleven is in Seraing is het verkiezingsresultaat van 60 procent voor de *Parti Socialiste*. In 2007 ging er weer een hoogoven dicht. Weer 2700 man eruit. Recente ministers-presidenten in Wallonië herinneren aan de arbeiders die

.....
*De Vlamingen zien de
Walen als 'stakingsdolle
potverteeders'*
.....

ooit van elders kwamen, want ze waren van Vlaamse (Cauwenberghe) of Italiaanse (Di Rupo) komaf.

Voor de Vlamingen is Wallonië nu een achtergebleven gebied. De Vlamingen zien de Walen als 'stakingsdolle potverteeders'. Honderd jaar geleden zag De Winne het rode, voorspoedige, vrijdenkende Wallonië nog ver verheven boven het arme, bevoogde, ongeletterde, zieke Vlaanderen. Overigens zijn er nog steeds Walen die, ondanks alles, neerkijken op 'dat xenofobe Vlaanderen'. Verbeken trekt door Bergen, de plaats waar Di Rupo woont en waar de banken, de handelaars en het geld van Wallonië zitten; nu

wat minder dan vroeger. Komt Wallonië er bovenop? Uiteindelijk wel natuurlijk. Voorzichtig vestigen nieuwe bedrijven zich in deze regio. Ook hightechbedrijven. Er is hoop, hoewel de laatste pagina van het boek, een nagestuurd brief van Verbeken aan De Winne, weer de somberheid uitspreekt. De socialistische burgemeester van Charleroi is opgepakt en de krant *Le Peuple*, waarvoor De Winne zijn leven lang heeft gewerkt, is failliet.

België is een land met veel gezichten en met een wilde geschiedenis, en een land met veel oorlogen. Benno Barnard memoreert in zijn boek *Eeuwrest* al aan de bloedige geschiedenis van dit gebied. Barnard schrijft dat 'als Europa weer eens zwanger was van oorlog, dan was België steeds de kraamkamer'. En dat klopt. Natuurlijk de Guldensporenslag in 1302, maar verser in de historie zijn de beslissende Slag bij Waterloo, de loopgraven van Ieper en aan de IJzer en het

Ardenneoffensief. België, het land dat niet bestaat, maar twee regio's heeft, Vlaanderen en Wallonië. Blijft België overeind? Het is de vraag. Hoopgevend is misschien dat in november 2007 in Brussel een demonstratie pro België plaatsvond. Hoewel? Wanneer je moet demonstreren voor het behoud van je land, er bovendien slechts 35.000 mensen komen opdagen en deze bijna allemaal Frans spreken, dan is de desintegratie misschien al verder dan we denken. Als het met de ene regio goed gaat, heeft de andere het moeilijk en daardoor zijn de verhoudingen in België steeds gespannen. En 'Arm Wallonië' is de zoveelste testcase voor dit nog jonge land dat Pascal Verbeken beschrijft. Hoopgevend is dat hij ook zijn reis door het arme Wallonië een reis door het beloofde land noemt. Misschien dat de regio die ten onder ging aan de remmende voorsprong, de versnellende achterstand kan gebruiken om er weer bovenop te komen.

B

O

E

K

E

N